

(НИН, 7.7.2011)

Новинари из Србије, њих двадесет, током студијских посета Бриселу били су опчињени отвореношћу, шармом, непосредношћу Јелка Кацина, известиоца Европског парламента (ЕП) за Србију и потпредседника делегације ЕП за југоисточну Европу. Слажу се да је био најзанимљивији и најзахвалнији саговорник, од неколико значајних и утицајних европских политичара и административаца који се непосредно баве Србијом како у ЕП, тако и у Комисији и Савету Европске уније. Министарство иностраних послова Србије покушало је пре неколико месеци да издејствује да се Кацин смени са тог места, због мешања у наше унутрашње ствари, и сва је прилика да није одустало. Кацин је члан парламентарне групе пријатеља Србије у ЕП и сматра себе нашим адвокатом, неким ко заступа наше интересе. Српска јавност својевремено је била шокирана када је у Скупштини Србије посланике поздравио на албанском, са “мир дита”, добар дан, не примећујући да је поздравио и на мађарском, осим на српском, сматрајући да треба поштовати националне мањине. Памтимо га као словеначког секретара за информисање током рата 1991, и био је први кога Србија није волела због успеха пропагандног рата против нас, који смо губили и касније.

Та двострукост доживљаја Јелка Кацина, некако се показала реалном и у овом интервјуу. Од е-mail кореспонденције којом смо почели, до директног разговора, наизменично је мењао оштрину ставова и расположење, био је веома вољан да се слика са српском заставом у парламенту, нарочито са колегиницама, које су констатовале да је “тај вештац шармантан”, али је на нека бенигна питања током брифинга љутито одговарао, оцене које је на брифинзима давао у интервјуу је битно ублажавао, али би после неколико питања поновио онај оштар став... Није хтео званично да каже да је покушај Вука Јеремића да га смени исто као када би он покушао да смењује министре у Србији, а његове изјаве одбио је да коментарише, тврдећи да су за европске интеграције у Србији надлежни председник, премијер, његов потпредседник за евроинтеграције Ђелић, Скупштина, али не и шеф дипломатије. Бркајући институције из једног питања у интервјуу, рекао је да је онај који пита дрзак, а када му је његов сарадник скренуо пажњу на грешку, није се извинио, али је наставио у много мирнијем, донекле пријатељском тону. Све заједно, одаје утисак човека који би желео да се понаша са више дипломатског такта и вештине, али му то, због сопствене природе, не иде од руке – отвореност и бриткост језика, који је понекад и на колоквијалном нивоу, јесу особине које се допадају новинарима, али свакако нису поен за дипломату.

У сваком случају, један је од оних малобројних у бриселским оквирима који се баве прикључивањем Србије. Европски парламент има близу седамсто педесет посланика и око пет хиљада људи укупно, Европска комисија око двадесет пет хиљада, са двадесет седам комесара на челу, Савет ЕУ око три хиљаде људи, а у ствари само сервисира министре и шефове држава и влада земаља чланица... Од све те силе политичара и бирократије, еврократије како их и зову, нама се активно баве можда њих неколико десетина, а Кацин је свакако у самом врху.

Каква је ваша процена, да ли ће Србија до краја године добити и статус кандидата и датум за почетак преговора?

Делови политичке елите у Србији као да не чују добро. Стиче се утисак да не разумеју да је кандидатура не само уписивање у школу, већ у један дугачак и захтеван курс, где се на крају образовног процеса добија факултетска диплома

Статус кандидата је надхват руке, као и датум за почетак преговора. Издвојио бих дијалог са Косовом и борбу против корупције као најважнија питања. Уколико буде значајног прогреса у овим пољима, моје мишљење је да Србија може отпочети преговоре на пролеће или јесен наредне године. Наравно, узимајући да је сарадња с Хагом до тада окончана.

Посао политичке елите је да савршено добро разуме шта све европске интеграције подразумевају, пошто велика већина грађана то од њих очекује и управо због тога им је и дат мандат. Нажалост, често се дешавало да се у српској јавности искривљено представљају кораци које Београд мора да предузме како би Србију увео у ЕУ. Делови политичке елите у Србији као да не чују добро. Стиче се утисак да не разумеју да је кандидатура не само уписивање у школу, већ у један дугачак и захтеван курс, где се на крају образовног процеса добија факултетска диплома.

На шта конкретно мислите?

Младић у Хагу је био *sine qua non* услов за напредак у интеграцијама. Међутим, он је био огромна и суштинска препрека, а не карта за брзи воз до чланства у ЕУ. Политички и

економски систем Србије се није променио његовим одласком у Хаг, а то је оно што је потребно. У том светлу, изјаве Тадића да сада “гледа ЕУ право у очи” и чека да ми одрадимо своје, схватам пре као изјаве лидера ДС, него председника Србије.

Потрага за Младићем је трајала тако дуго да је он чак, од стране породице, био проглашен мртвим, Србија је често давала одговоре да није тамо, Американцима су говорили да као што они не могу да нађу Бин Ладена, ни Србија не може Младића, да би на крају био код свог рођака. Размислите како то изгледа из ове перспективе.

Не желим да коментаришем изјаве вашег министра иностраних послова. За европске интеграције су надлежни премијер, потпредседник владе Ђелић, канцеларија за европске интеграције, као и председник Тадић

Недавно је министар иностраних послова Вук Јерemiћ рекао да је прикључене Србије Европској унији питање односа на међународној политичкој сцени, и да је као такво неизвесно.

Не желим да коментаришем изјаве вашег министра иностраних послова. За европске интеграције су надлежни премијер, потпредседник владе Ђелић, канцеларија за европске интеграције, као и председник Тадић. Ту је, наравно, и Скупштина Србије, и то упорно понављам, јер без пуне сарадње извршне и законодавне власти на једној страни, а на другој страни владајуће коалиције и опозиције, нема успеха у процесу интеграције...

Поминали сте основну школи коју тек треба да упишемо. Да ли можете замислити да Србија заврши школу, уђе у ЕУ, а не призна Косово?

Србија са блокадом Косова свакако не може напредовати ка Европској унији. Дијалог Србије и Косова тече добро и након пете рунде разговора имамо прве резултате у области матичних књига, слободе кретања и признавања диплома. Потребно је доследно имплементирати ова решења и што пре доћи до договора и у преосталим областима. Издвојио бих питање косовских царинских ознака као најважније следеће питање; ту су наравно и проблем катастарских књига, енергије и телекомуникација. У најбољем интересу Србије је да се Косово економски интегрише у ширем региону. О

идејама о подели Косова или о стварању велике Албаније не треба ни трошити речи, и то је потпуно јасно речено лидерима у Србији, не мислите да то није казано, да сви они који су то јавно рекли, нису и звали телефоном вашег председника и оне који то понављају.

Како онда изгледају српски политичари из ове перспективе?

Српска политичка елита постепено сазрева и прилагођава се начину комуникације и рада у ЕУ. Европеизација политике Томислава Николића је само део једног ширег тренда модернизације српске политичке сцене који ЕУ искрено поздравља. Међутим, не треба ни мистификовати ствари. У питању је само њихова одлука када ће у потпуности прихватати европски политички дискурс и престати да злоупотребљавају неке емотивне теме које лако скрећу пажњу с правих проблема с којима се Србија суочава. Економија, незапосленост, слаб образовни систем и медијска сцена представљају праве проблеме, а не то да ли ће неки званичници Владе промовисати економске потенцијале Србије на истом форуму на коме седе и представници Косова. Бојкот регионалних и међународних форума не води нигде и наноси штете искључиво Србији.

Како коментаришете став сер Ајвора Робертса, који је у ауторском тексту за прошли НИН предложио сазивање новог берлинског конгреса о промени граница на Балкану?

Од промена граница нема ништа. То се на српском језику зове самообмањивање. ЕУ има јасан, чврст и прихваћен став који се неће мењати. Прича о промени граница само задржава политички дискурс у темама деведесетих и кочи европске интеграције.

У чијем интересу је прикључивање Србије Европској унији? У Србији постоји расположење да се прикључимо – зашто нас Европа хоће?

ЕУ ће бити јача и стабилнија када земље Западног Балкана буду њене чланице, али ЕУ може и без њих

У обостраном, наравно. ЕУ ће ширењем на регион Западног Балкана стабилизovati своју југоисточну границу и добити нова тржишта за робу и услуге. Србија ће се с друге стране кроз реформе које воде чланству у ЕУ преобразити у политичком и економском смислу, што је у њеном најбољем интересу да се економија Србије постепено и правовремено оспособи за услове пословања на заједничком тржишту ЕУ. Увек, наравно, постоји опасност да се на тржишту од пола милиона људи поједина, релативно мала економија, изгуби, али управо да се то не би десило ради се на подизању свих стандарда и параметара на европски ниво, пре него што се нека земља прикључи.

Наравно, мислим да је довољан летимичан поглед на економске параметре и животни стандард грађана да бисмо закључили како је у виталном интересу Србије да се прикључи ЕУ. ЕУ ће бити јача и стабилнија када земље Западног Балкана буду њене чланице, али ЕУ може и без њих.

Где је сада Србија на том путу?

Кључно је да Србија постигне значајан напредак у дијалогу са Косовом и да постигне опипљиве резултате у борби против корупције и организованог криминала у Србији, а не само у суседству, да би добила и датум за почетак преговора крајем ове године.

Што се тиче корупције, Србија има одлична независна тела која се баве овим горућим проблемом: Савет за борбу против корупције и Антикорупцијска агенција. Председница Савета Верица Бараћ обавља сјајан посао што је и потврђено и скорашњим објављивањем извештаја о приватизацији, Вечерњих новости“ као и другим истраживањима. На државним органима је да покажу своју ефикасност и спремност да уведу пуну владавину права у Србији. Нажалост, примећујем да јавност није испратила објављивање неких извештаја ових агенција, што упућује и на то у којој мери су ограничене слобода и независност медија у Србији. Значајан прогрес се овде мора постићи пре свега због грађана Србије.

Ми смо се неколико пута обратили влади и тражили да омогући свим институцијама које су формиране за борбу против корупције да се докажу, да се побољшају материјални услови да оне уопште могу радити, јер формирање институција само про форме није довољно.

На неки начин кроз борбу против корупције се огледају готово сви изазови са којима се Србија суочава. Питање владавине права, ефикасност државних органа, питање реституције итд.

Потпредседник Владе Божидар Ђелић, уочи припреме европског буџета 2014-2020. покушава да обезбеди могућност да се европски фондови, који су земљама на располагању када се на крају тог дугорочног процеса коначно прикључе, отворе раније, током самих преговора.

Идеја је добра, и ја је потпуно подржавам. Да ли ће се и остварити, то је друго питање, јер постоје неке правне тешкоће и проблеми. Међутим, та иницијатива је изводљива и надам се да ће је Комисија уважити и имплементирати. То сам и пренео званичницима Комисије с којима сам у редовном контакту.

Кажете да сте пријатељ Србије, а српска јавност то види управо супротно.

Не бих окривио јавност, већ свесно злонамеран начин на који неки политичари и медији тумаче моје изјаве. У најбољем је интересу моје земље, Словеније, да Србија што пре постане земља чврсте владавине права и јаке економије која се даље развија унутар ЕУ. Ја сам тога савршено свестан и надам се да ће Србија кренути путем убрзаних реформи како би се то што пре остварило. Ипак треба узети на знање да је само Србија та која се мора прилагодити, зато је указивање на реалне проблеме и странпутице моја дужност, мрзели ме због тога у Србији или не!

Ипак треба узети на знање да је само Србија та која се мора прилагодити, зато је указивање на реалне проблеме и странпутице моја дужност, мрзели ме због тога у Србији или не

Као извештач Европског парламента за Србију ја формално подносим извештај о напретку Србије у европским интеграцијама једном годишње Одбору за спољне послове. Дакле, ја сам само један глас, део сложеног система у коме се налазе све политичке опције ЕУ. Другим речима, ја обављам посао политичког координатора ЕП, иницијатора и промотера Србије у квалитативном смислу, јер пратим напредак Србије. Ја сам адвокат

Србије и изузетно ми је стало да Србија напредује ка ЕУ. Србија не може у ЕУ без унутрашњих реформи на шта ће сваки извештај из било које политичке групе јасно указати.

Ако је Младић био предуслов за добијања кандидатуре и почетак преговора, шта су услови?

Грубо говорећи, предуслови без чијих испуњавања не може ни да се крене у убрзане реформе и интеграције су сарадња с Хагом и регионална сарадња у оквиру које је тренутно најважнији приступ Београда у дијалогу с Косовом, али и однос према БиХ. Тренутно се налазимо надокнад великог скока напред у оба ова поља. Проналажењем Горана Хаџића би се затворило поглавље сарадње Србије с Хагом и индивидуализовала одговорност за ратне злочине, док би значајан прогрес у дијалогу с Косовом показао да је Србија кључни регионални играч који обезбеђује стабилност и ствара могућност за економски напредак. Потребно је још доста напора, али већ можемо рећи да је Србија направила јако значајне кораке. Што се тиче услова за чланство, они су формулисани на самиту ЕУ у Копенхагену 1993. године и добро су познати. Владавина права, поштовање мањина, функционална демократија и тржишна економија су кључ који ће омогућити да Србија успешно води преговоре о чланству.

Формално, Споразум о стабилизацији и прикључивању не мора да буде ратификован пре добијања кандидатуре и почетка преговора, али да ли то питање има политичку тежину?

Да. Тешко је замислити да земља чланица ЕУ да зелено светло за датум, али одгоди ратификацију ССП-а.

Зашто се то уопште зову преговори, кад је у питању директно условљавање?

Иако ми српски није матерњи језик, знам да је реч условљавање потпуно погрешан термин. Ако желите да будете члан неког клуба, онда прихватате његова правила. Ако вам се она не свиђају, нико вас не тера да куцате на врата клуба. Током преговора се заправо спроводе систематске политичке, економске и административне реформе које ће ускладити српске стандарде са ЕУ и припремити вашу економију за тешку

конкурвенцију унутар ЕУ.

Шта нас све чека у тих хипотетичких осам година, током преговора?

Тзв. screening процес када се утврђује да ли је Србија спремна за отварање неких поглавља. Подсетићу вас да Турска још од 2004. преговара о чланству у ЕУ, али да већина поглавља није ни отворена. Дакле, Србија мора прво да достигне тзв. benchmarks, мерила, како би могла да отвори било које од 35 поглавља. Зато је важно да се реформе интензивно и континуирано спроводе. Младић у Хагу је велика ствар, али није довољно како би се преговори отворили и убрзано водили.

У Европи се много говори о замору придруживана.

Подела Кипра представља велики проблем, како на унутрашњем плану ЕУ, тако и у односима са Турском, што је довело до општег консензуса да се слични проблеми неће више увозити. Зато је кључно да Србија уреди потпуно своје односе с Косовом у пракси

Рекао бих да наратив који је створен око замора проширења заправо преувеличава значај, дубину и дуготрајност овог феномена, поготово када је у питању проширење Уније на земље Западног Балкана. Како сада ствари стоје, Хрватска ће постати пуноправни члан ЕУ јула 2013. Црна Гора и Македонија имају статус кандидата, док ће Србија готово сигурно то постати у децембру ове године с великом вероватноћом да уз Црну Гору добије и датум за почетак преговора, уколико систематски спроведе реформе из Акционог плана. Дакле, интеграције се настављају, а којом брзином ће се оне одвијати зависи пре свега од динамике спровођења реформи у овим земљама. Замор проширења који заиста постоји у неким круговима ЕУ, а постојао је и раније па се ЕУ ипак ширила, јесте првенствено последица економске кризе и забринутости како ће се пријем нових чланица одразити на ту ситуацију. Криза ће проћи пре или касније, док је у стратешком и дугорочном интересу Уније да се настави са процесом ширења.

Улазак Румуније и Бугарске је дефинитивно показао да је далеко боље за саме грађане земље која тежи чланству у ЕУ да се на пријем чека све док земља није потпуно спремна. Механизам ЕУ за подстицање реформи је далеко ефикаснији док је земља ван

чланства.

Подела Кипра представља велики проблем, како на унутрашњем плану ЕУ, тако и у односима са Турском, што је довело до општег консензуса да се слични проблеми неће више увозити. Зато је кључно да Србија уреди потпуно своје односе с Косовом у пракси.

Недавно сте учествовали на прослави двадесетогодишнице проглашене независности Словеније, као један од кључних актера из 1991. После тога, бавили сте се у великој мери прикључивањем Словеније ЕУ. Шта бисте нам сада, пријатељски, саветовали да чинимо на путу у ЕУ, имајући сопствено искуство у виду?

Главна порука коју бих пренео лидерима у Београду је важност чврстог и општег консензуса у вези с европским интеграцијама и нарочито око конкретних реформи које треба спровести на том путу. Ја сам као председник одбора словеначког парламента за спољну политику испред владајуће коалиције одржавао директан и сталан контакт са председником Комисије за ЕУ интеграције, који је долазио из редова опозиције. На тај начин смо постигли пуно поверење јавности, наших европских партнера и нас самих у нашу одлучност да истрајемо на европском путу. На српској политичкој сцени тек треба да се створе услови за развијање конструктивних односа власти и опозиције. Мислим да је словеначко искуство ту врло корисно.

Приликом рата у Словенији, ви сте водили, и добили, пропаганди рат против Београда. Тај рат Србија је у неколико наврата после тога поново изгубила. Да ли је сада другачије?

Да, сада јесте другачије. Србија полако, понекад болно, али сигурно напушта ону парадигму унутар које је свака пропаганда била осуђена на неуспех. Деветнаестовековни снови о националној држави нису одговор на модерне изазове. Имиџ Србије је тешко претрпео због Милошевића и еха националистичке политике након његовог пада. Ствари се сада мењају; ја бих волео да се то одвија брже, јер знам да Србија има капацитета за то.

Разговарао: **Небојша Спаић**